HET FASCISME

Wat het is
Waarheen het leidt

door
Jacques Rees

Periodieke brochuren-uitgave „De Stroom"
1e Serie No. 1. Administratie M. Paulissen,
Commelinstraat 81hs, Amsterdam-Oost.
Giro 238773.

E bro REES 1527

Zou men waarde hechten aan het oordeel van de menigte, dan is het fascisme een beginsel, dat volkomen nieuw en enig is in de geschiedenis der mensheid. Juist daardoor zou het zulke grote vorderingen hebben kunnen maken en aanhang verwerven onder nagenoeg alle rangen en standen der bevolking.

Deze opvatting, n.l. dat het fascisme een nieuwe en vernieuwende geestelijk-maatschappelijke stroming is, ontmoeten we zó dikwijls en horen we zó vaak verdedigen, dat het alleen reeds daarom de moeite waard is, ons rekenschap te geven van de juiste waarde en betekenis van dit fascistische verschijnsel.

Wanneer we het wezen van het fascisme pogen te benaderen, dan komen wij reeds vrij spoedig tot de ontdekking, dat die oude Egyptenaren toch wel gelijk hadden: „Er is niets nieuws onder de zon." Zo is het inderdaad.

Bijna nergens vinden we de betekenis van het fascisme zo raak getypeerd als in een boek van niemand minder dan Benito Mussolini, in het Nederlands verschenen onder de titel: „Uit het leven van Arnaldo", wanneer we daarin lezen: „Het fascisme heeft voor de kapitalistische economie ongemeen gunstige voorwaarden geschapen" (Brief van Arnaldo Mussolini aan Benito, blz. 121).

Niet alleen werpt deze uitspraak het juiste licht op de grote waarde, die het fascisme voor de burgerlijk-kapitalistische belangengroepen vertegenwoordigt, ook en vooral wordt het ons daardoor duidelijk, dat het fascistische verschijnsel niet kan worden losgemaakt van de bestaande kapitalistische werkelijkheid.

Het fascisme is niets minder dan een reactie op

de kapitalistische werkelijkheid, de politieke verschijningsvorm van het moderne kapitalisme, dat zich temidden van de enorme problemen van de wereldwerkloosheid, overproductie (eigenlijk moet gesproken worden van onderconsumptie!) en wat dies meer zij, bevindt.

De kapitalistische wereldhuishouding is op het dode punt.

We leven in een tijdperk van wereld-historische betekenis, in een periode, die beslissend is voor het voortbestaan van het kapitalisme, beslissend tevens voor de gebeurtenissen, die zich gedurende de komende halve eeuw in deze wereld zullen afspelen.

Sinds 1929 woedt de wereldcrisis over de mensheid, met een hevigheid en een verschrikking, die in de geschiedenis van de crisis in het kapitalisme hun weerga niet vinden.

Thans blijkt, dat de technische ontwikkeling van het productie-apparaat zulk een hoge vlucht genomen heeft, dat de economische verhoudingen, de kapitalistische werkelijkheid een onoverbrugbare tegenstelling laat zien tussen voortbrengingsmogelijkheid der bedrijven en de (door de verhoudingen binnen het kapitalisme bepaalde) koopkracht der bevolking.

Men kan veel meer voortbrengen, dan de mensheid kopen kan, daardoor ontstaat een overschot, een teveel, waarmede men zit opgescheept, waarvoor men geen uitweg weet.

Vroeger leverde dit vrij wat minder moeilijkheden op.

Wanneer er vroeger een overschot was, dan zorgde men er voor nieuwe afzetgebieden, nieuwe markten te vinden en desnoods met behulp van wapengeweld te ontsluiten.

Inzinkingen in het verloop der kapitalistische ontwikkeling zijn er geweest, zo lang het moderne kapitalisme bestaat.

Maar steeds brak, na zo'n periode van inzinking het economische zonnetje wel weer door. Want er was nog **ruimte** voor het kapitalisme om zich verder te ontwikkelen.

Er waren nog landen, die onderworpen konden worden, die tot wingewest konden worden gemaakt, tot kolonie.

Het kapitalisme zocht en vond in zijn ontwikkelingsperiode steeds nieuwe grondstoffenbronnen, markten, afzet-, emigratiegebieden, goedkope werkkrachten. Het verwierf zich die met geweld van wapenen, het roofde zich koloniën.

Deze roofpolitiek, dit imperialisme was kenmerkend voor het zich over de hele aarde als een olievlek uitbreidende kapitalisme.

De wereld is groot, heeft echter een beperkte oppervlakte, men kan de aarde niet groter maken, dan ze nu eenmaal is.

Zo moest dus de tijd naderen, waarin er geen niet-kapitalistische ruimte meer is voor de zich alsmaar uitbreidende kapitalistische olievlek. Dit tijdstip zijn we thans zo ongeveer genaderd. Er is voor het kapitalisme bijna geen ruimte meer. Nagenoeg de hele wereld, behalve de misschien onbewoonbare Poolstreken, is gevallen in de klauwen van de imperialistische aasgier.

Waar moet men nu heen om aan zijn expansie-zucht te voldoen? Naar de maan? Naar de planeet Jupiter? Naar Mars?

Als de techniek maar ver genoeg gevorderd was om

erheen te reizen met wapenen en soldaten, zou het al lang geprobeerd zijn.

Maar daartoe is men nog niet in staat. En wat nu?

In elk geval proberen te houden, wat je hebt natuurlijk, en er voor zorgen, dat je daarvan niets wordt afgekaapt.

Dit zien we dan ook in alle kapitalistische landen plaats vinden: allen wantrouwen elkander. Allen wapenen zich tot de tanden om te kunnen houden wat ze hebben, tarief- en tolmuren verrijzen, markten worden geblokkeerd met invoerrechten en contingenteringsbepalingen.

Zij, die te weinig hebben van de buit, proberen er natuurlijk wat bij te gappen, en worden daarbij niet gehinderd door de verzadigden, die immers te dik en te zat gevreten zijn om zich behoorlijk te kunnen roeren?

Denk daarbij nog aan het vraagstuk van de eeuwigdurende werkloosheid, aan het permanente werklozenleger, dat ontstaan is met de ontwikkeling van het technisch bijna volmaakte productie-apparaat, waarin het getal der arbeiders tot een minimum wordt teruggebracht en hun taak niet belangrijker is, dan die van andere machine-onderdelen.

Zo lang het kapitalistische stelsel nog blijft heersen over de wereld, zal dit vraagstuk van de eeuwigdurende werkloosheid niet tot een bevredigende oplossing gebracht kunnen worden.

Met al deze dingen heeft het kapitalisme te kampen, de sinds 1929 ingetreden wereldcrisis heeft ze met zich gebracht. Het is hiermee, hopen wij, voldoende duidelijk gemaakt, dat deze wereldcrisis anders beoordeeld moet worden dan de vorige inzinkingen in het economische leven.

De hedendaagse wereldcrisis betekent een voortdurende bestaansbedreiging voor het kapitalisme, het is een structuurcrisis: de grondslagen en de wetten van het ongebreidelde winststelsel hebben haar doen geboren worden.

Zo ziet — vluchtig gesproken en oppervlakkig bezien — de bestaande kapitalistische werkelijkheid er uit.

Deze kapitalistische werkelijkheid is de voedingsbodem van het fascisme.

Wat is nu het fascisme?

De klasse der kapitalistische heersers voert steeds die politiek, die in overeenstemming is met de mogelijkheden en de eisen van het ogenblik.

Vandaar dat het — sociaal-politiek gesproken — zo onzinnig is, om onderscheid te willen maken tussen de z.g. democratische en de dictatoriaal geregeerde staten.

Immers, in diepste wezen zijn beide vormen van regering gebaseerd op het kapitalisme, dus op het stelsel van uitbuiting en winstbejag.

Kan dit gehandhaafd blijven onder een „democratisch" bewind, goed, maar is het nodig de teugels wat strakker aan te halen, de staats-dictatuur in te voeren, dan gebeurt het eveneens.

De politieke vorm van de kapitalistische staat past zich aan bij de eisen van het ogenblik en heeft geen andere bedoeling en betekenis dan de handhaving en bestendiging van het winststelsel.

Onder de druk van de tegenwoordige wereldcrisis maakt de regeringsvorm van de kapitalistische staat een zwenking van politieke democratie naar staatsabsolutisme.

De kapitalistische orde wordt van binnenuit bedreigd, de staat zet zich schrap, de politieke en economische gedragingen der onderdanen worden nauwkeurig gadegeslagen, gereglementeerd en aan banden gelegd.

Vrijheid van denken en handelen, geestesvrijheid, de waarde van de vrije menselijke persoonlijkheid — het zijn alle waarden, die bijna niet meer in tel zijn, ze worden door de lompe voeten van de moloch Staat vertreden.

Het gehele maatschappelijke leven wordt door de staat gecontroleerd, de mens is niets meer, de staat alles.

Dit is, kort en goed gezegd, wat onder fascisme verstaan moet worden, dit is het eigenlijke wezen, het ware aangezicht van het fascisme.

Dus geen nieuwe theorie, maar een verschijningsvorm van de kapitalistische staat, nodig gemaakt door de voor het kapitalisme bijna onontkoombare moeilijkheden van de hedendaagse wereldcrisis. Fascisme is overal op de wereld, waar maar van kapitalisme, en thans dus ook van wereld-crisis sprake is.

Slechts moet goed in het oog worden gehouden, dat in elk land het fascisme zijn eigen karakter vertoont, een karakter, dat in volkomen overeenstemming is met de typische geaardheid, verhoudingen en omstandigheden van dat land.

In Duitsland, Italië, Hongarije, Oostenrijk, lijkt het heel wat erger, bruter en wreder te zijn, dan b.v. in Frankrijk, België en Nederland.

Het verschil is er een van graduele aard, nergens is het van werkelijk principiële betekenis.

Het fascisme in Nederland toont zijn typisch Nederlands karakter, wanneer het over ons komt als

een dief in de nacht, naderbij sluipend als op vilten pantoffels, stiekum loerend tussen gordijn en horretje door, op de juiste gelegenheid wachtend om zijn slag te kunnen slaan, wanneer het zich aan ons manifesteert als de regerings-politiek van het kabinet-Colijn.

Wat wil het fascisme?

De fascistisch optredende staat ontrooft den mens zijn kostbaarste bezit, zijn hoogste geestelijke goed: zijn eigen, vrije, menselijke persoonlijkheid.

De fascistische periode is het tijdperk van de ontmensing van de mens, het inschakelen van de mens in het staats-apparaat, het degraderen van de vrije, zelfstandige mens tot staats-onderdaan, tot een zielloos nummer.

Het hele volk wordt gecommandeerd, gedisciplineerd en.... gekazerneerd.

Want wie fascisme zegt, zegt tegelijkertijd ook: **oorlog.**

Het kapitalisme wordt door de crisis gedrongen in de fascistische richting, gedreven naar het staatsdespotisme, de laatste voor het kapitalisme nog betrouwbare burcht.

Het fascisme is de nieuwe richting, die door het kapitalisme wordt ingeslagen, een richting, die konsekwent de typisch kapitalistische lijn volgt: de mens is niets, de winst alles.

De winst moet, koste wat het kost, worden veilig gesteld, als het nodig is zelfs ten koste van de mens en zijn persoonlijkheid.

Het staatskapitalisme is het einddoel van het fascisme, hierop is het gericht en hiernaar streeft het. Het is de nieuwste en laatste fase van het moderne kapitalisme.

Maar dit staatskapitalistische doel is niet het enige, waarop het fascisme is gericht. Er is nog een ander doel: **de oorlog.**

De oorlog plus het fascisme, het fascisme plus de oorlog, dat zijn de resultaten van de wanhoops- en reddingspolitiek van het door de wereldcrisis belaagde kapitalisme.

De oorlog zal een einde maken aan de voorraden, aan het teveel; zal de enorme voortbrengingsmogelijkheden van de bedrijven te niet doen, door een deel dier bedrijven te vernietigen, een ander deel in de oorlogsindustrie in te schakelen, de oorlog zal het enorme werklozenleger van de aardbodem wegvagen, kortom, zal weer ruimte en mogelijkheden aan het kapitalisme verschaffen, waardoor de wedloop om de winst opnieuw zal kunnen worden begonnen.

De oorlog betekent, practisch-kapitalistisch bekeken, een voorlopige en afdoende oplossing van de door de wereldcrisis gerezen moeilijkheden, dus stuurt de ontembare kapitalistische winstbegeerte, trouw terzijde gestaan door de bloedige internationale der bewapeningsindustrie regelrecht op een volgende wereldoorlog aan.

Dat deze nog niet is losgebarsten, mag waarlijk een wonder heten. Het kan mogelijk zijn, dat tengevolge van de vergevorderde uitmoordingstechniek, die een onmiddellijke levensbedreiging oplevert voor de ganse burgerbevolking, dus ook voor de bourgeoisie of een deel der bourgeoisie, men eigenlijk de te voorspellen gevolgen van de volgende wereldbrand niet rechtstreeks aandurft. Hoe het ook zij, dit laatste zou slechts een factor zijn, die het losbarsten van de oorlog even vertraagt, de bewapening, de vermilitarisering en de

oorlogsvoorbereiding gaan ongestoord en in een beangstigend tempo door.

Het kapitalisme heeft de oorlog nodig en bereidt zich dus op de oorlog voor.

En we zien het allerwege gebeuren: toenemende bewapening, militaire vorming van de jeugd, nationalistische propaganda, disciplinering en kazernering van hele bevolkingen.... de andere zijde van het fascisme.

Hoe komt het, dat het volk het fascisme aanvaardt?

We hebben in bovenstaande een kijk gegeven op de politiek-economische achtergrond van het fascisme, van het in de staat belichaamde fascisme, we zullen nu trachten te verklaren hoe het komt, dat het volk al deze dingen laat geschieden zonder zich te verzetten, zonder enig protest.

Het volk blijkt zelfs vatbaar voor de invloed van bewegingen, die zich nationaal-„socialistisch" of fascistisch noemen en die in principe hetzelfde nastreven, als door de fascistisch optredende staat wordt beoogd en in praktijk gebracht.

De oorzaak hiervan op te sporen kan nodig en belangrijk zijn en een nieuw licht werpen op allerlei volkomen vreemde en onbegrijpelijke dingen.

Met de onder de hedendaagse kapitalistische verhoudingen toenemende lotsonzekerheid en bestaansbedreiging gaat gepaard het sterker worden van de behoefte aan zekerheid, het in werking treden van de in elke menigte aanwezige kuddedrift.

Hoe gevaarlijker de moeilijkheden en de dreigingen worden, des te sterker werkt de kuddedrift in de mensen, die hen zich doet scharen in de massa-bewegingen, zich aan één of meerdere leidersfiguren ondergeschikt maken.

Men voelt zich bedreigd door krachten, die men vreest en niet kent, men voelt zich hulpeloos en alleen, men heeft geen geloof in eigen inzicht en daadkracht, men zoekt een houvast.

In vorige tijdperken, toen de mens nog meende, dat de dreigingen regelrecht uit de natuur stamden, de natuur, die de mens nog niet, zoals nu, had leren doorgronden en aan zich ondergeschikt maken, toen bezielde de angstige mens in zijn verbeelding donder, bliksem, storm, hagel, water, vuur met bovenmenselijk, bovennatuurlijk leven. Hij verklaarde, dat geesten en goden zich achter die blinde natuurkrachten verscholen. Daarom, omdat die primitieve mens dat stellig geloofde, gaf hij zich over aan plechtigheden, offerdiensten, dankfeesten, om die geesten en goden mild jegens hem te stemmen, om dreigend onheil met een offer af te kopen, te bezweren.

En wij, verlichte geesten, glimlachen daarom en halen onze schouders er voor op. Dat deden immers de primitieven, de barbaren?

Och, veel is er sinds die tijd veranderd in technisch en stoffelijk opzicht. In de menigte hebben zich zulke grote omwentelingen, zulke geweldige veranderingen niet voltrokken.

Want weliswaar weet men nu, dat donder en bliksem geen manifestaties zijn van vertoornde geesten, thans zijn er andere krachten en machten, welker oorsprong en wezen de mens meent niet te kunnen navorsen, tegenover welke hij zich zwak en weerloos voelt. Die andere onbekende machten en krachten zijn de maatschappelijke verhoudingen en verschijnselen.

Zodra die voor de mens een bestaansbedreiging, een levensgevaar worden, poogt hij niet uit eigen kracht af te weren, neen, angstig zoekt hij beschutting in de

kudde, bij de horde-hoofdman, bij de vader.

De mens voelt zich een onwetend, hulpeloos kind, hij is overtuigd van zijn eigen zwakheid.

Bij de sterke, onbevreesde, voor niets terugdeinzende, bij de verschrikkelijke, maar bescherming biedende vader zoekt het beschutting.

In de staat, in de sterke man aan het roer van de staat, vindt de mens zijn vader-ideaal terug, vindt hij de zekerheid, de toevlucht, die hij behoeft.

Omdat de mensen niet weten en niet zien, dat de maatschappelijke dingen om hen heen door mensen zijn gemaakt, door mensen worden gehandhaafd en gedragen, gaan zij ze met bijna bovennatuurlijk leven bezielen en zoeken zij er op kinderlijke wijze beveiliging tegen.

De socialistische partijen hebben zij leren wantrouwen, als gevolg van de gefaald hebbende, verderfelijke parlementaire partijpolitiek, als gevolg van het zich inschakelen van de socialistische partij in het apparaat van de burgerlijk-kapitalistische staat, de godsvredetaktiek enz.

In eigen kracht geloofden de in het nauw gedreven mensen sinds lang niet meer.

Verklaarbaar is het dus, dat de staat, de sterke man onbewust door de menigte tot vader werd begeerd en vertrouwd.

Vandaar, dat de massa zich niet meer noemenswaard tegen de verstaatsing van het maatschappelijke, politieke en economische leven verzet. De massa wilde immers zelf (onbewust) beheerst en behoed worden?

Vandaar ook de toenemende groei van het nationalisme, dat doordrong zelfs tot in de gelederen van de arbeidersbeweging. Vandaar ook de groeiende aanhang der massa-bewegingen, der leiders.

Men verwachtte daarom van de menigte geen bevrijdende daden, geen revolutionair optreden, de menigte zal zichzelf niet verlossen, omdat ze niet verlost **wil** worden.

De vrijheid is voor haar een veel te lastig en gevaarlijk iets. Weg ermee! Leve de kudde!

Een merkwaardig verschijnsel is het juist in deze tijd van fascisme, staatsalmacht, ontpersoonlijking van de mens, te moeten zien, hoe de massa er aan medewerkt, zichzelf van de eigen persoonlijkheid te ontdoen. Nu eigenlijk verwacht zou moeten worden, dat het ganse volk zich met hand en tand zou gaan verzetten tegen de vrijheidsbeknotting en rechtsaantasting, zien we precies het tegenovergestelde geschieden.

Een openbare mening komt niet in beweging tegen het zich snel voltrekkende verstaatsings-proces. Wel wordt hier en daar gemord en gemopperd, maar men gehoorzaamt en komt niet tot openlijk uitgesproken protesten.

Over het algemeen echter wordt in de kaart van de kapitalistische ontwikkeling gespeeld, doordat grote groepen van arbeiders zich afwenden van de beweging, die strijdt voor maatschappij-vernieuwing, van het socialisme.

Zij bevolken in grote aantallen de voetbalvelden 's Zondags, de bioscopen, of ze laten zich in slaap zingen door een zoet-kwelende radio.

Ze stellen geen belang meer in sociale problemen, idealen verachten ze of ze maken er zich onder elkaar vrolijk over.

Ze jagen oppervlakkig genot na, gemoedsrust, gemak, gezelligheid. Alle vragen, alle denken, alle redelijkheid hebben ze van zich afgeschud.

Ze leven nog slechts om te eten, te slapen en om tevreden te zijn met — ja, met wat eigenlijk. Met niets, want zij hebben elke inhoud en elke waarde uit hun levenskring verbannen, lege oppervlakkigheid, geestloosheid is er voor in de plaats gekomen.

Zo zijn ze nu, zo is de massa, de laffe, kneedbare, trage, stomme menigte.

Ze is rijp voor het fascisme, voor de oorlog, voor alle verschrikking, die nadert.

Dat de menigte zo is, moet voor een deel geweten worden aan de praktijk der rode verkiezingspartijen, (van de sociaal-democratie vooral), die het zelfoptreden, het zelf denken en zelf handelen van hun aanhangers altijd hebben verhinderd en tegengewerkt.

Remmen waren het, die rode verkiezingspartijen, belemmeringen voor spontane strijd, voor socialistisch optreden van het volk.

Zo **moesten** ze zijn, omdat ze niet het socialisme bestreefden, slechts de zetels en de stemmen, de parlementaire invloed, het mee mogen „regeren", de baantjes, de tractementen, de „eer", alles wat maar begeerlijk was.... maar het socialisme begeerden deze partijen niet.

Was het wonder, dat de massa des volks, die als het er op aan komt de dingen zo juist en fijn aan kan voelen, het vertrouwen verloor in deze gedegenereerde, het socialistisch ideaal vertredende en verradende bewegingen?

Het verval, het on-socialistisch werken van de parlementair-politieke arbeidersbeweging in Duitsland, in Oostenrijk, in Nederland en overal elders, heeft onnoemelijk veel kwaad gesticht en is één van de

oorzaken van het onbewust naar de staatsdictatuur, naar het fascisme verlangen van de menigte.

Aan de andere kant mag stellig niet verheeld worden, dat ook de „zuiver" gebleven socialisten de juiste snaar niet hebben weten te treffen, niet voldoende werkzaamheid konden ontwikkelen om de in de verkiezingspartijen teleurgestelden op te vangen.

Ze wisten hun ideaal niet voldoende gloed, inhoud en bezielende kracht te verlenen, ze deden zich soms nog te veel voor als de concurrenten van de parlementaire-partij-politiekers, of ze vonden het belangrijker om in zwaarwichtig gefilosofeer dadenloos neer te zitten.

Enfin, we zullen ons er nu niet verder in verdiepen, het valt eigenlijk buiten het kader van ons onderwerp.

We hebben in bovenstaande beschouwing laten zien wat fascisme is en waarheen het leidt: **naar oorlog en staatsdespotisme.**

Het spreekt vanzelf, dat, wil men op doeltreffende wijze stelling nemen tegen het fascisme, men zich rekenschap moet geven van deze dingen.

Het fascisme kan men nu eenmaal niet vernietigen, door zwarte bewegingen of partijen te bestrijden en het door de staat in praktijk gebrachte fascisme ongemoeid te laten.

Met andere woorden, het is onzinnig om hier in Nederland bijv. Mussert aan te vallen en Colijn ongestoord zijn gang te laten gaan.

Onzinnig is het ook tegen nationaal-„socialistische" bewegingen op te treden met terreur-daden, met ruw geweld, met middelen die typisch fascistisch zijn en bij de gebruiker ervan een fascistische mentaliteit veronderstellen, opwekken en versterken.

Belachelijk is het, om zich te willen wapenen tegen

het fascistische gevaar, om anti-fascistische knokploegen te vormen of zelfs een oorlog te aanvaarden om het fascisme te verdelgen.

Neen, wie het fascisme inderdaad en met kracht bestrijden wil, moet de wortels van het kwaad n.l. het kapitalisme, de in de menigte aanwezige kapitalistische mentaliteit ondermijnen en vernielen.

Wie het fascisme met succes een halt wil toeroepen moet het kapitalisme aanpakken, zichzelf doordringen van het socialistisch ideaal, anderen tot navolging wekken, voortdurend het zaad van zijn overtuiging uitzaaien, overal kernen van betrouwbare en bewuste strijders kweken, een socialistische voorhoede helpen vormen, het kapitalisme van binnenuit uithollen door socialistische propaganda, bewustmaking, scholing, strijdwil wekken, een eeuwig jong en geestenomvormend socialisme uitdragen.

Zo zij het!

JACQUES REES.

Amsterdam, Januari 1937.

N.B.

Over de betekenis van het nationaal-„socialisme" leze men mijn „Openbare brief aan Ir. A. A. Mussert" (uitgave B.O.O., Zandvoort 1936) waarvan nog een beperkt aantal exemplaren bij mij verkrijgbaar is.

De prijs is zes cent per exemplaar, plus porto.

Men richte zijn aanvragen aan: Jacques Rees, Commelinstraat 81 huis, Amsterdam-Oost.

Men kan zich voor de hele serie abonneren à *f* 0,90 per jaar (binnen Amsterdam *f* 0,75).

Geeft U nog heden op als abonné aan:

Administratie „DE STROOM"
M. PAULISSEN
Commelinstraat 81 huis
Amsterdam-Oost. — Gironummer 238773.

In deze eerste serie zullen nog verschijnen:

2. De leugen van het parlementarisme.
3. Geestelijke weerbaarheid?
4. Levenshouding.
5. Gevangenis-brieven.
6. Brieven aan Boy (over het geslachtsleven).
7. Stromingen in het socialisme.
8. Nederland, zoals men het niet kent (reportage).
9. Waarom Luchtbescherming?
10. Sociaal-politieke aantekeningen.

In deze eerste serie zullen nog verschijnen·

2. De leugen van het parlementarisme.
3. Geestelijke weerbaarheid?
4. Levenshouding.
5. Gevangenis-brieven.
6. Brieven aan Boy (over het geslachtsleven).
7. Stromingen in het socialisme.
8. Nederland, zoals men het niet kent (reportage)
9. Waarom Luchtbescherming?
10. Sociaal-politieke aantekeningen.
